

УДК [37.091.33:004.77]:929

Н. В. Немировська

вчитель вищої категорії середньої загальноосвітньої школи I–III ст. № 4 м. Гайсин Вінницької області, керівник АТМ (авторської творчої майстерні) при Вінницькій академії неперервної освіти (Україна)

ВИКОРИСТАННЯ БЛОГОДИДАКТИКИ В КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА

У статті висвітлено особливості використання в шкільній літературній освіті блог-технологій, що допомагають реалізувати творчий потенціал учителя та учнів. Автором розкрито шляхи активізації пізнавальної діяльності школярів за допомогою хмарних технологій у контексті вивчення життєтворчості М. Стельмаха. Узагальнено особистий досвід ведення блогу «Мовознавча світлиця».

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ БЛОГ-ДИДАКТИКИ В КОНТЕКСТЕ ИЗУЧЕНИЯ ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВА МИХАИЛА СТЕЛЬМАХА

В статье освещены особенности использования блог-технологий на уроках украинской литературы, которые помогают реализовать творческий потенциал учителя и учеников. Автор раскрывает способы повышения познавательной активности студентов с помощью облачных технологий в контексте изучения жизни и творчества Михаила Стельмаха. Обобщен опыт ведения блогов «Мовознавча світлиця».

THE USE OF BLOGODIDACTICS IN THE CONTEXT OF THE STUDY OF MYKHAYLO STELMAKH'S LIFE AND CREATIVITY

The article highlights the features of the use the blog technologies on the Ukrainian literature lessons that help realize the creative potential of the teacher and students. The author reveals the ways to enhance the cognitive activity of students by using the cloud technologies in the context of the study Mykhaylo Stelmakh's life and work. The experience of blogging «Мовознавча світлиця» is generalized.

У багатьох країнах медіаосвіта функціонує як система, що стала невід'ємною частиною, з одного боку, загальноосвітньої підготовки молоді, з другого — масових інформаційних процесів. Вона є атрибутом глобалізаційних перетворень, чинником конкурентоспроможності економіки, нерозривно пов'язана з розвитком демократії в умовах інформаційного суспільства.

Постановка проблеми. У багатьох країнах медіаосвіта функціонує як система, що стала невід'ємною частиною, з одного боку, загальноосвітньої підготовки молоді, з другого — масових інформаційних процесів. Вона є атрибутом глобалізаційних перетворень, чинником конкуренто-спроможності економіки,

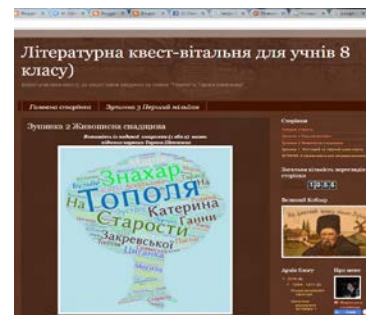
нерозривно пов'язана з розвитком демократії в умовах інформаційного суспільства. Медіа потужно й суперечливо впливають на розвиток та становлення освіти молодого покоління, поступово перетворюючись з інертного чинника соціалізації на провідний. З кінця ХХ ст. з'являються перші блоги, які набувають популярності. За версією газети «Вашингтон профайл» (англ. Washington Profile), першим блогом вважають сторінку Тіма Бернса-Лі, де він, починаючи з 1992 р., публікував новини. Широке використання блогів розпочалося з 1996 р. [1]. Блог (англ. blog, скорочення від «веб лог» (англ. web log — «мережевий журнал чи щоденник подій») може бути ефективним інструментом для завоювання інтернет-аудиторії, що складається з користувачів покоління «next», для якого одержання інформації й спілкування в мережі стало невід'ємною частиною соціального життя. Блог є звичним для них засобом спілкування, адже юні користувачі в переносному значенні «живуть у мережі». Учасники блогів можуть легко відвідати електронні бібліотеки, сайти з рекомендаційною бібліографією, прочитати новини на бібліосайтах чи сайтах пізнавального характеру, які ведуть педагоги чи автори сучасних прозових та поетичних творів (наприклад, блог відомої української письменниці Галини Пагутяк); навіть можуть залишити свій коментар до певної теми, погоджуючись чи спростовуючи думку співрозмовників в опублікованих коротких записах, які називають «постами» [2]. Варто зауважити, що вагомим внеском у розвиток предметної медіаосвіти зробила Г. В. Онкович, яка створила віртуальну спільноту «Педагогічна блогодидактика» з метою поширення передового педагогічного досвіду педагогів-новаторів [3].

Медіа потужно й суперечливо впливають на розвиток та становлення освіти молодого покоління, поступово перетворюючись з інертного чинника соціалізації на провідний. З кінця ХХ століття з'являються перші блоги, які набувають популярності. За версією газети «Вашингтон профайл» (англ. Washington Profile), першим блогом вважають сторінку Тіма Бернса-Лі, де він, починаючи з 1992 року, публікував новини. Широке використання блогів розпочалося з 1996 року [1].

Освітні можливості інформаційного простору використовують при вивченні різних дисциплін вчителі-предметники, письменники, науковці. Сучасні автори прозових та поетичних творів широко послуговуються можливостями блогів, де можуть залишити свій коментар до певної теми, погодитись чи спростувати чийсь думку у пості. Ці актуальні матеріали доцільно використовувати вчителів-предметнику у навчальному процесі.

Принагідно зазначимо, що медіаосвіта (англ. media education) — напрямок у педагогіці, спрямований на вивчення масовокомунікативної та інфор-

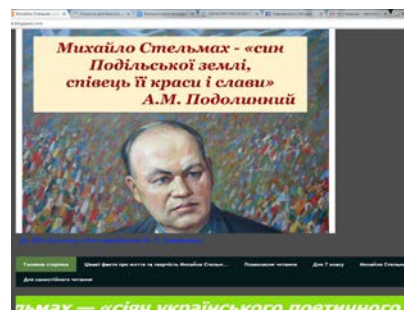
маційної природи ЗМІ (преси, телебачення, радіо, кіно, відео й т. ін.) і принципів їх використання для актуалізованого оволодіння основами знань. Основні завдання медіаосвіти: підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різноманітної інформації, навчити людину протистояти впливові на психіку, оволодівати засобами спілкування на основі вербальних та невербальних форм комунікації за допомогою технічних і медіазасобів [4].

Блог (англ. blog) скорочення від «веб лог» (англ. web log, «мережевий журнал чи щоденник подій») — це веб-сайт, наповнений текстами та мультимедійною інформацією, де у зворотному хронологічному порядку публікуються короткі записи, які називають постами [1]. Чимало освітян стали блогерами (blogger — людина, що веде блог) і успішно збагачують блогосферу (так називається сукупність усіх блогів у мережі Інтернет). Допомогає їм блогролл (blogroll) — список з посиланнями на інші сайти (наприклад, це може бути перелік «дружніх» сайтів чи цікавих блогів) [5].

Блог може бути ефективним інструментом для завоювання Інтернет-аудиторії, що складається з користувачів покоління next, для якого одержання інформації й спілкування в мережі стало невід'ємною частиною соціального життя. Блог є звичним для них засобом спілкування, адже юні користувачі в переносному значенні «живуть у мережі». Учасники комунікаційного процесу відвідують електронні бібліотеки, сайти з рекомендаційною бібліографією, читають новини у бібліосайтах чи сайтах пізнавального характеру.

Блог-технології допомагають реалізувати творчий потенціал учителя та учнів. Школярі із цікавістю виконують інтерактивні вправи та завдання, беруть участь у веб-квестах, вчать комунікативних навичок за допомогою інтерактивних служб. Мережеві сервіси підвищують інтерес до читання, навчання, до здобуття нових

знань та практичного їх застосування, сприяють розвитку власних підходів до пошуку розв'язання поставлених завдань.

Оскільки учні вже використовують соціальні медіа поза школою, інтегруючи їх у заняття, вчитель допомагає їм отримувати більш якісну практику використання соціальних медіа, пропонує новий цікавий і захоплюючий поворот під час шкільних занять.

Тож метою статті є представлення можливостей блогодидактики в популяризації творів української літератури. Ми представляємо авторський блог, присвячений життєтворчості відомого письменника Михайла Стельмаха, аналізу його творчого доробку з сучасних позицій, вказуємо шляхи активізації пізнавальної діяльності учнів з використанням хмарних технологій та інтерактивних методів та форм роботи в контексті розвитку блогодидактики.

Виклад основного матеріалу.

Не секрет, що кожен вчитель вважає свій предмет важливим і цікавим. Так чому ж не скористатися новим додатковим інструментом для підвищення інтересу учнів до предмету? Протягом останніх двох років ведеться автосрський блог «Мовознавча світлиця», створений на допомогу учням та вчителям-словесникам. Блог користується попитом. Згодом народилась ідея створити дочірній блог «Літературна квест-вітальня для учнів 8 класу», присвячений річниці з дня народження Тараса Шевченка. Школярі із захопленням виконували квест-завдання. Практика показує, що новітні підходи, використані на уроках, дають гарний кінцевий результат.

Напередодні 105 річниці з дня народження українського письменника Михайла Стельмаха створено авторський літературно-пізнавальний блог «Михайло Стельмах — “син Подільської землі, співець її краси і слави”».

Чи пам'ятаєте ви, хто такий Михайло Стельмах? Якщо зі шкільної лави ви винесли якісь смутні спогади про цього видатного письменника ХХ століття, шукача правди та сіяча краси та доброти, то завдяки блогу про нього ваші знання осучасняться. Розроблений освітній блог демонструє цікаві, нетрадиційні, інколи навіть несподівані підходи до вивчення біографії письменника. Проект передбачає моделювання нових сучасних орієнтирів до вивчення життєпису Михайла Стельмаха.

Такий вибір зумовлено кількома причинами: по-перше, Михайло Стельмах — це знакова постать в українській літературі. Недарма ж кілька поколінь українців зачитувалися його творами, які виходили мільйонними накладками. Не дивно, що листи з усіх куточків України Стельмах одержував мішками. Люди, не знайомі між собою, писали, що він розповів про їхнє життя, і дякували за це... [6].

По-друге, творчість цього письменника вивчається як у молодших, так і в середніх класах, а відтак поданий у цікавій формі життєпис відомого класика стане змістовою основою, що сприятиме позитивному емоційному налаштуванню учнів на сприйняття творів письменника.

По-третє, ще одна із мотивацій вести цей блог — робити щось, що буквально змусило би дітей читати. Оскільки учні потрапляють до пастки перенасиченої інформаційної доби, коли увага людини розсіюється й читання художньої літератури перестає бути пріоритетним заняттям. Бажання популяризувати читання було ще однією причиною вести блог. Дуже цікава репліка ведучого найуспішнішого українського буктьюб-каналу Максима Сущука («Літогляди Сущука»), який підштовхує до позитивних кроків у житті активно читаючого суспільства. «Щоб книжки й читання загалом лишалося популярним, видавництвам та авторам потрібно створювати нові формати привертання уваги й кардинально змінювати підходи, буктьюб-канали — це якраз один із шляхів», — каже Максим.

Творчість письменника, про якого ведемо мову, потребує нового прочитання з пріоритетом на загальнолюдські цінності, бо, відкинувши розгляд її під ідеологічним кутом зору, вартісність Стельмахового письма і на сьогодні безсумнівна. Любов, родина, земля, хліб насущний (духовний і матеріальний) — ось ті ключові проблеми, що проходять через романне і драматургічне мислення Михайла Стельмаха.

Про творчість нашого видатного земляка, художню багатогранність його прози написано чимало літературознавчих досліджень, серед них — праці О. Бабишкіна, З. Голубєвої, І. Семенчука, П. Кононенка, О. Килимника, І. Дузя, М. Домницького, Г. Штоня, М. Жулинського, публікації В. Дончика, М. Наєнка, В. Яременка, І. Кошелівця, М. Кудрявцева.

Мета створення блогу про письменника, твори якого вивчаються в школі:

1. Створити віртуальну подорож з елементами інтерактивних вправ та ігор, завдань-цікавинок про світ дитинства Михайла Панасовича Стельмаха, розкрити самобутній талант видатного письменника, унікальність його творів.

2. Познайомити учнів, учителів з цікавими формами роботи, які допоможуть пролити світло на маловідомі сторінки життя письменника, ознайомити із творами, що вивчаються в початковій школі, середніх класах та для самостійного читання.

3. Зацікавити відвідувачів блогу власним досвідом роботи, методичними розробками, продемонструвати форми та методи роботи, мережеві сервіси, які можуть бути цікавими не лише при вивченні життєтворчості обраного нами

письменника, але й при застосуванні інтерактивних платформ та освітніх програм на уроках української та зарубіжної літератури. Завдяки впровадженню нових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) забезпечується високоєфективна підтримка зворотнього зв'язку між викладачем і учнями.

4. Спонукаючи школярів до творчої активності, до участі в шкільних заходах, мистецьких проектах.

Структура блогу

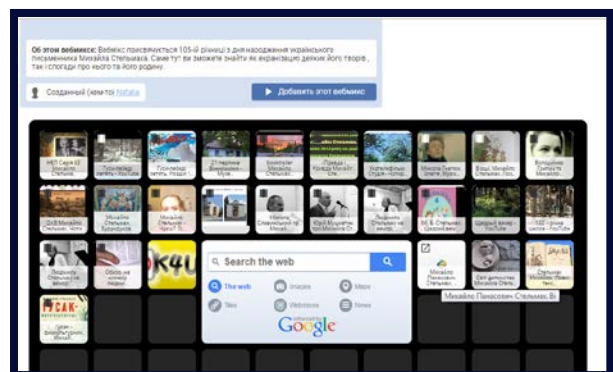
Блог має такі сторінки:

Головна сторінка — динамічна стрічка повідомлень, що постійно змінюється та доповнюється новими матеріалами, пов'язаними єдиною темою блогу. Головна сторінка містить лише останні пости. Попередні можна переглянути в архіві.

Цікаві факти про життя та творчість Михайла Стельмаха — сторінка, що містить опис життєтворчості Михайла Стельмаха, документальний фільм Вінницького телебачення НЕП (Нова енциклопедія Поділля; серія 63) «Михайло Стельмах» [7], список гіперпосилань на інші мережеві інформаційні ресурси, що уже містять цікаву інформацію про відомого українського письменника.

Михайло Стельмах у мистецтві — містить онлайн-каталог, так званий Вебмікс, який суголосний назві сторінки, його я заповнила корисними сервірами, на які швидко потрапити: уся інформація під руками на одній платформі. Читачі та користувачі можуть не «витати» по Всемережжю в пошуках потрібної інформації, достатньо використати цей додаток — і отримаєш доступ до усіх електронних відео- та аудіоресурсів про Михайла Стельмаха, а саме: художні фільми «Чотири броди» та «Гуси-лебеді летять», спогади колег-сучасників Михайла Панасовича, відеопрезентації та буктрейлери на його твори, зокрема «Щедрий вечір» та «Гуси-лебеді летять», передача-спогад Людмили Стельмах про родину Стельмахів: батька та сина Ярослава тощо.

Для самостійного читання — список творів для самостійного читання Михайла Стельмаха та літературно-критичні матеріали життєтворчості «подільського

сіяча краси та правди», презентація «Дитячі твори М. Стельмаха в малюнках», яку я створила за допомогою сервіса Google Презентації та ін.

Для 7 класу — ця сторінка містить матеріали про автобіографічний твір «Гуси-лебеді летять» М. Стельмаха, коротко твір із посиланням на повний текст, теоретичні відомості про особливості сюжету та композиції повісті, тест-опитувальник з української літератури «Гуси-лебеді летять» М. Стельмаха (учитель Папченко Ірина Сергіївна); тести за творчістю Михайла Стельмаха і Григора Тютюнника 7 клас (Світлана Яковенко); Кросворд. Михайло Стельмах. «Гуси-лебеді летять» (Розділ 1); зразки учнівських шкільних творів тощо.

Позакласне читання — містить твори для позакласного читання для учнів 7 класу, молодших класів, а також посилання на конспекти уроків учителів-словесників про Михайла Стельмаха. Варто пригадати і про твір з промовистою назвою «Дума про тебе», який доцільно використати на уроках позакласного читання в старших класах. Мотив кохання — розділеного і нерозділеного, втраченого і знайденого, зраженого і апелюючого до совісті — є магістральним у романі «Дума про тебе» та його інсценізації «Дума про любов». Людинознавчі, новаторські можливості М. Стельмаха, знання минулого й сучасного, суспільних процесів дозволили йому, попри те, що він творив у жорстких рамках соцреалізму, показати ряд яскравих постатей з неповторними рисами характерів, які проявляються у вчинках, роздумах, діях, спілкуванні, роботі.

Блог має кілька гаджетів:

Відеоролик від Анни Лисенко «Огляд книг: класика» [8], ровесниця сучасних випускників доступно та аргументовано розповідає про 5 книг українських класиків, які варто прочитати. Серед рекламованих книг є і твір Михайла Стельмаха «Дума про тебе». Огляди на класичну літературу неодмінно потрібно і важливо робити, і радити такі книги дуже доречно, адже не всі зрозуміли з першого прочитання українську літературу у шкільній програмі, і не всі твори, що є в шкільній програмі дозволяють відкрити завісу до багатого різножанрового спадку відомих та маловідомих письменників.

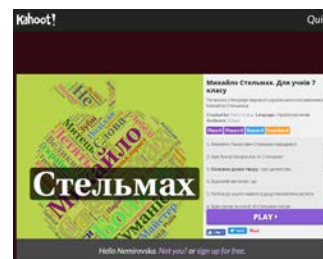
Укртелефільм. Студія. «Чотири броди Михайла Стельмаха». Фільм присвячено класикові української літератури ХХ століття Михайлові Стельмаху. Авторський задум побудований на перетині людських сто-

сунків і творчих біографій двох знакових в українській культурі та літературі постатей — батька, видатного прозаїка Михайла Стельмаха і його сина, відомого драматурга Ярослава Стельмаха. У фільмі беруть участь вдова Я. Стельмаха — Людмила Стельмах, науковці Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України та ЦДАМЛМ України. Звучать вірші Михайла Стельмаха й уривок з його роману «Чотири броди» в авторському виконанні.

Відеовірші. Михайло Стельмах. «Посадив ведмідь малину». Вірші для дітей українською мовою. Чудові вірші М. Стельмаха про тварин і птахів.

Окрім вбудованих гаджетів, блог містить кілька десят цікавих публікацій, які носять не просто інформаційний характер, а й пізнавальний характер: розповідь про дитинство письменника, маловідомі сторінки життєпису М. Стельмаха, а також демонстрацію практичного використання освітніх мережевих послуг на уроках української літератури. Використання Інтернету є невід'ємною частиною навчального процесу, тому намагаюсь якомога повніше використовувати його можливості. Наприклад, додатки Loupe Collage, Tagul, Imegechef допоможуть вам створити «хмари тегів», візуальну поезію будь-якого ліричного чи прозового твору. Що ж це таке? «Хмара тегів» або зважений_список — це візуальне подання списку категорій (або тегів, які також називаються мітками, ярликами, ключовими словами тощо). Зазвичай використовується для опису ключових слів (тегів) на веб-сайтах, або для подання неформатованого тексту. Найчастіше ключовими словами є окремі поняття, важливість і значущість яких визначається розміром шрифту і кольором. Можна використати кінцевий результат як для проблемного питання на уроці, так і для ідейно-художнього аналізу поезії. Можна запропонувати дітям скласти «хмарку» вдома — це може бути випереджаючим або домашнім завданням, або ж скласти запитання з відкритою відповіддю, «хмарка» знову виступатиме підказкою.

Прекрасним багатфункціональним онлайнним сервісом є LearningApps.org — він дозволяє створювати інтерактивні вправи; є конструктором для розробки різноманітних завдань з різних предметних галузей для використання і на уроках, і позаурочний час, і для малечі, і для старшокласників [2]. Конструктор **Learningapps** призначений для розробки, зберігання інтерактивних завдань з різних предметних дисциплін, за допомогою яких учні можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу. Використовую даний додаток давно, ство-

Візуальна цитата М.Стельмаха

рила кілька вправ за творчістю та творами Михайла Стельмаха, зокрема гру на основі «Перший мільйон» (підназва «Життєвий та творчий шлях письменника»), тести та вікторина за твором Михайла Стельмаха «Гуси-лебеді летять» (гра «Скачки» та вікторина з вибором одного питання відповідно).

Безоплатний онлайн-сервіс Kahoot! дає змогу створювати інтерактивні навчальні ігри (далі — ігри), що складаються з низки запитань із кількома варіантами відповідей.

Будь-яке використання матеріалів можливе лише за наявності гіперпосилання. Участь в іграх, створених за допомогою сервісу, сприяє спілкуванню та співпраці у колективі, підвищує рівень обізнаності в інформаційно-комунікаційних технологіях, стимулює критичне мислення.

Докладніше про те, як працювати в сервісі — від реєстрації до проведення ігор, а також про те, як сервіс може знадобитися керівнику для здійснення управлінської діяльності, читайте у публікації «Онлайн-сервіс Kahoot! як інструмент взаємодії керівника та працівників навчального закладу» у журналах «Практика управління дошкільним закладом» № 11/2015 та «Практика управління закладом освіти» № 12/2015 [9].

Вважаємо, що цінними стануть для учнів, особливо старших класів фразеологізми із творів М. Стельмаха, їх оформлено як рекламу-гасло. Окрім цього, завдяки кільком додатків, образ відомого письменника кінця 20 століття наближено до сучасних дітей: авторка блогу одягнула його в байкерський одяг і посадила на мотоцикл. А девіз, що пропагує літературу Стельмахівського періоду оформила фразою: «Література — це, свого роду, рок-н-рол, тут потрібен драйв. Читаючи твори Михайла Стельмаха, ви його отримаєте!»

На цю ідею автора наштовхнув український художник Михайло Присташ, який зазначив, що осучаснені образи видатних українців можуть зацікавити школярів та викликати інтерес до вивчення історії та літератури. «Існує безліч ідей для підняття інтересу в учнів до української класики. Необхідно оновити стару ідею, ілюструвати твори класичних письменників, розробляти електронні книжки для «гаджетів», в яких можна гортати твори чи

вірші з нової подачею. Також цікаві колекційні листівки з цитатами великих українців», — підкреслив художник.

Час потихеньку розставляє усе по своїх місцях — і Стельмах, переживши багатьох своїх сучасників, залишається у скарбниці української літератури.

Зауважимо, що інколи сама форма презентації нового матеріалу мотивує учнів на інтерес, і розвиває в них творчі здібності. У використанні нових технологій немає нічого складного й непереборного, вони затребувані суспільством, знаходять відгук у школярів, формують когнітивні, інформаційні та діяльнісні компетенції. Якщо є бажання розвиватися і йти в ногу з часом, рекомендуємо звернути увагу на ці сервіси. Постійне використання сучасних засобів навчання надає можливість не стояти на місці, привчає до нового стилю поведінки, легкому вирішенню будь-яких ситуацій. Така освіта допомагає зробити сам процес навчання відкритим і доступним для всіх: учителів, учнів, батьків. Іншими словами, блог — це насамперед прискорювач вашого зростання, як в особистому, так і в професійному плані. Буду рада вам як читачам та дописувачам блогу «Мовознавча світлиця».

Список основних джерел

1. Блог [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BB%D0%BE%D0%B3>. – Дата доступу: 03.04.2018. [Вернуться к статье](#)
2. Аман, І. С. Інтернет-сервіс мультимедійних дидактичних вправ LearningApps [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://many-mouse.blogspot.com/p/4_12.html. – Дата доступу: 03.04.2018. [Вернуться к статье](#)
3. Спільнота «Педагогічна блогодидактика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/157912791489994/>. – Дата доступу: 03.04.2018. [Вернуться к статье](#)
4. Онкович, Г. В. Теорії медіа-освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/8593/1/Onkovich_G.PDF. – Дата доступу: 03.04.2018. [Вернуться к статье](#)
5. Бібліотечні блоги та сторінки в соціальних мережах (інформаційний дайджест) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rdobd.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=231:-doc&catid=56:2010-08-30-. – Дата доступу: 03.04.2018. [Вернуться к статье](#)
6. Михайло Стельмах — неформатний класик [Електронний ресурс] // Газета Міграція. – Режим доступу: <http://migraciya.com.ua/news/open-forum/ua-michael-stelmach---neformatnyu-classic/>. – Дата доступу: 03.04.2018. [Вернуться к статье](#)
7. НЕП Серія 63 Михайло Стельмах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=jbDLDCkRnYk>. – Дата доступу: 03.04.2018. [Вернуться к статье](#)

8. Анна Лисенко. BOOKS. POETRY. LIFESTYLE [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=T3tdt9O-zJY>. – Дата доступу: 03.04.2018. [Вернуться к статье](#)

9. Kahoot! — онлайн-сервіс для створення вікторин, дидактичних ігор і тестів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/news/276-kahoot-onlajjn-servis-dlja-stvorennja-viktorin-didaktichnikh-igor-i-testiv>. – Дата доступу: 03.04.2018. [Вернуться к статье](#)